

МІКРОЕКОНОМІКА

*Антонова О. М.
Державний університет
інформаційно-комунікаційних технологій*

ОСНОВНІ ВИДИ РИЗИКІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуті різні аспекти негативного впливу на економічну безпеку підприємства. Представлена узагальнена класифікація ризиків і методи їх оцінки.

Ключові слова: економічна безпека, підприємство, ризик, метод.

При розгляді усіх параметрів забезпечення економічної безпеки підприємства необхідно брати до уваги можливі дії внутрішнього і зовнішнього середовища, яке характеризується значною мірою невизначеності. Для аналізу негативного впливу необхідно класифікувати його і оцінити шляхи його нейтралізації або зниження наслідків.

Питаннями забезпечення економічної безпеки займаються такі вчені, як Клейнер Г. Б., Тамбовцев В. Л., Качалов Р. М. [1, 2] – вони розглядають поняття економічної безпеки підприємства відносно стратегічного управління і планування; В. К. Сенчагов., В. Забродский, Н. Капустин [3, 4] розглядають це поняття з позиції можливості усунення потенційних загроз для підприємства. В. Ярочкин, А. Шаваєва [5, 6] виходять з позиції збереження інформації – як основи економічної безпеки підприємства. Е. А. Олейников – розглядає корпоративні ресурси підприємства з позиції їх використання для запобігання загрозам і забезпеченню стабільного функціонування підприємства.

Таким чином, не існує позиції, з якою б поняття економічної безпеки розглядалося відносно усіх вище перелічених складових. **Метою** цієї статті є уточнення понятійного апарату для подальшого його використання при визначенні поняття економічної безпеки підприємства.

Забезпечення економічної безпеки підприємства, протидія загрозам економічної безпеки підприємства виступає одним із завдань підприємства на сучасному етапі. З урахуванням цього, набувають актуальності проблеми теоретичних основ класифікації загроз економічної безпеки підприємства, як необхідного елементу в механізмі протидії і нейтралізації загроз економічної безпеки підприємства.

Механізм здійснення безпеки людини (способи сприйняття загрози і міри забезпечення захищеності) визначають межу, яка відділяє соціальне від біологічного, і проявляє безпеку як соціально-економічне явище. Завдяки безпеці співтовариство може жити, змінюватися і розвиватися незалежно від переконань і віросповідання. Економічна безпека як окрема категорія поширюється не лише на людину, суспільство і державу, але і на господарюючі суб'єкти усієї економічної системи. У зв'язку з цим, потрібне дослідження причин і наслідків виникнення загроз економічної безпеки, а

також систематизація (класифікація) цих загроз.

Класифікація загроз економічної безпеки підприємства:

- Загальні принципи класифікації загроз економічної безпеки підприємства;
- Класифікація загроз економічної безпеки підприємства за секторами економіки;
- Класифікація загроз економічної безпеки підприємства за видами економічної діяльності;
- Класифікація загроз економічної безпеки підприємства на основі існуючих форм власності;
- Класифікація загроз економічної безпеки підприємства на основі існуючих організаційно-правових форм;
- “Збиральна група” загроз економічної безпеки підприємства.

Під загрозою ми розумітимемо негативну дію внутрішніх і зовнішніх чинників на підприємство, тоді як ризик – це можливе відхилення від намічених результатів як в позитивну сторону, так і в негативну.

Виходячи з визначення, загроза є складовою ризику, тому ми надалі розглядатимемо саме ризики.

Основні характеристики ризиків можна представити таким чином:

1. Залежно від можливості запобігання:

- неможливість запобігання;
- можливість запобігання.

2. Залежно від вірогідності настання:

- вірогідні;
- маловірогідні;
- приховані.

3. Залежно від способу впливу на ризик:

- уникнення ризику;
- ухилення від ризику;
- запобігання ризику;
- лімітація;
- передача ризику;
- страхування;
- зниження міри ризику;
- відсовування ризику.

4. Залежно від причин виникнення:

- зовнішні;
- внутрішні.

5. Залежно від наслідків:

- допустимий ризик;
- критичний ризик;
- катастрофічний ризик.

6. За часом виникнення:

- ретроспективні ризики;
- поточні ризики;
- перспективні ризики.

7. Залежно від видів збитку:
- ризик, який несе прямиий збиток;
 - ризик втраченої вигоди;
 - ризик зміни вигоди.
8. Залежно від можливості прогнозування:
- передбачувані;
 - непередбачувані.
9. Залежно від об'єкту посягання:
- фінанси;
 - майно;
 - імідж;
 - інформація;
 - особа;
 - виробничий процес.

Виявлення і ідентифікація чинників ризику – одне з найбільш важливих завдань забезпечення економічної безпеки підприємства. Більше того, ігнорування існування ризиків при ухваленні стратегічних рішень веде до негативних наслідків, пов'язаних з втратою прибутку; можливому зниженню котирувань акцій; зниження ефективності інвестицій в порівнянні з запланованою; неефективні витрати матеріальних, трудових і фінансових ресурсів; утворення наднормативних запасів нереалізованої продукції і інші види втрачених вигод.

Існує безліч методів оцінки ризиків. Деякі з них представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Методи оцінки ризиків

№з/с	Назва методів оцінки ризиків	Показники оцінки ризиків	Сфера застосування	Перевага методу	Недоліки методу
	Методи оцінки можливого результату (втрат)	Імовірнісні характеристики результатів	Застосовуються для визначення величини недоотриманого результату (очікуваного збитку)	Дозволяє оцінити міру ризику у вартісному вираженні	Дозволяє оцінити рівень ризику тільки у момент отримання визначеного результату. Неможливість точного визначення очікуваного збитку чи результату
	Статистичні методи	Математичне очікування Середньоквадратичне відхилення дисперсія варіація	Застосовується для оцінки різноманітних показників за наявності статистичних даних за декілька попередніх періодах	Простота у використанні, точність розрахунків	Велика кількість початкових даних; описані процеси повинні мати повторюючий характер у складних умовах

<i>№з/с</i>	<i>Назва методів оцінки ризиків</i>	<i>Показники оцінки ризиків</i>	<i>Сфера застосування</i>	<i>Перевага методу</i>	<i>Недоліки методу</i>
	Метод “дерево рішень”	Сумарна вірогідність окремих шляхів дерева рішень	Застосовується для розрахунку вірогідності. Дозволяє оцінити кожен шлях і вибрати найбільш оптимальний	Графічна побудова різних варіантів рішень; простота у використанні	При використанні альтернативних рішень існує велика імовірність неточності
	Метод аналогій	Порівняльні показники варіантів	Застосовується при визначенні міри ризику на основі інформації про аналогічні проекти та угоди	Простота використання	Потрібна наявність аналогічних проектів та угод
	Комбінований метод	Комплексний показник ризику	Застосовується для рішення складних завдань, коли вимагається використання декількох методів одночасно	Дозволяє вирішувати багаторівневі завдання	Складність розрахунків: великої кількості різнопланових даних
	Аналіз фінансового стану	показники оцінки: -прибутковості - ефективності управління - діловій активності - ліквідності активів - фінансової стійкості	Застосовується для оцінки ризику банкрутства на основі аналізу фінансового стану підприємства	Усебічна оцінка фінансового стану підприємства	Складнощі у відборі даних; практична неможливість визначення “еталонних” показників для порівняння; вузька направленість оцінки – розглядаються тільки фінансові ризики
	Аналіз беззбитковості	Показники: - критичних обсягів виробництва і витрат - міри відхилення від критичної величини	Застосовується при розрахунку критичних співвідношень і аналізі чутливості відхилень	Дозволяє точно визначити величину, відхилення від якого веде до ризику	Вимагає створення певної “шкали”, міри відхилення від критичних значень

Після того, як потенційний ризик оцінений, визначається рівень так званого “прийняттого ризику” – тобто прийнятний у разі виникнення яких-небудь проблем рівень збитку або недоотримання прибутку.

Для цього необхідно:

1. При ухваленні стратегічних рішень враховувати можливість зниження прибутку до прийняттого рівня у зв'язку з різними ризиковими ситуаціям.

2. На початкових етапах виявляти можливі ризики і розглядати альтернативні шляхи їх нейтралізації або уникнення.

3. З максимальною точністю оцінювати рівень можливого ризику і рівень наслідків при його здійсненні.

4. Враховувати усі витрати, пов'язані зі збором інформації, аналізом, попередньою оцінкою ризику і заходів по його запобіганню або нейтралізації.

На підприємстві система економічної безпеки має бути організована так, щоб усі потенційні чинники ризику були враховані і по-можливості знижені.

Висновки. Невизначеність ринкового середовища в якій існує підприємство, а також тривала економічна криза породила багато небезпек і загрози для бізнесу, який розвивається, а також стабільно функціонуючого. Усе це загострило проблему забезпечення економічної безпеки підприємства. Для того, щоб комплексно оцінити рівень економічної безпеки, необхідно дати характеристику можливим негативним діям як з боку зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Використання на практиці регулярного оцінювання ризиків дозволить сфокусувати увагу на виробленні заходів по дії на них.

Використані джерела:

1. Клейнер Г. Б. Підприємство в нестабільному економічному середовищі / Клейнер Г. Б., Тамбовцев В. Л., Качалов Р. М. – М. : ВАТ “Видавництво Економіка”, 1997.
2. Тамбовцев В. Л. Економічна безпека господарських систем: структура проблеми / Тамбовцев В. Л. // Вісник Московського державного Університету. Сер.6 “Економіка”. – 1995. – № 3. – С. 3-9.
3. Сенчагов В. К. Економічна безпека. Виробництво, фінанси, банки / Сенчагов В. К. – М. : Фінстатінформ, 1998. – 636 с.
4. Забродский В. Теоретичні основи оцінки економічної безпеки галузі і фірми / В. Забродский, Н. Капустин / Бизнес-информ. – 1999. – № 15-16. – С. 35-37.
5. Шаваев А. Г. Безпека корпорацій. Кримінально-правових і організаційних проблеми кримінологій. – М. : “Банківський Діловий Центр”, 1998. – С. 42.
6. Ярочкин В. И. Секьюритология – наука про безопасность жизнедеятельности. – М. : “Ось-89”, 2000. – С. 92.
7. Основи економічної безпеки. (Держава, регіон, підприємство, особа) / під ред. Е. А. Олейникова. – М., 1997. – 228 с.

Антонова Е. М. Основные виды рисков, их воздействие на экономическую безопасность предприятия.

Рассмотрены различные аспекты негативного воздействия на экономическую безопасность предприятия. Представлена обобщенная классификация рисков и методы их оценки.

Ключевые слова: экономическая безопасность, предприятие, риск, метод.

Antonova O. M. Basic types of risks and their influence are on economic security of enterprise.

The considered different aspects of negative influence are on economic security of enterprise. Presented generalized classification of risks and methods of their estimation.

Keywords: economic security, enterprise, risk, method.